चलित त्रि० चल–कर्त्तरि क्त। १कम्पिते अमरः। २गते "चलितदुर्बलपक्षपरिग्रहः" "चलितः पुरः पतिमुपेतमात्मजम्" माघः। २प्राप्ते ३ज्ञाते च त्रि०। भावे क्त। ४चलने ५गतौ" च न०।

चलु पु० चल–उन्। गण्डूषे हेमच०। [मेदि०।

चलुक पु० चलुना मीयते कन्। १प्रसृतौ २भाण्डभेदे च

चलेषु पु० चलो लक्ष्यमप्राप्त इषुर्यस्य। लक्ष्यमप्राप्तबाणके मन्दधानुष्के। अत्र "उदराश्वेषु क्षेपे" पा० इषु शब्दे परे क्षेपे पूर्व्वपूर्व्वपदस्यान्तोदात्तताविधानात् पूर्व्वपदमन्तोदात्तम्।

चवर्ग पु०च+प्रातिशाख्योक्तः वर्गप्रत्ययः ६त० वा। तालुस्थानोच्चरितानां स्पर्शवर्णानां वर्गे (च छ ज झ ञ) वर्णेषु। ततः "वर्गान्ताच्छः" पा० छ। चवर्गीय तद्वर्गभवे त्रि०।

चवल पु० चर्व–बा० अलच् पृषो०। राजमाषे कलायभेदे शब्दार्थचि०। [ङीप्। तत्रार्थे शब्दर०

चवि स्त्री चर्व–इन् पृषो०। चव्ये (चइ) शब्दर०। वा

चविका स्त्री चवि+स्वार्थे क। चव्ये अस्य क्लीवत्वमाह रुद्रः "कटूष्णा चविका लघ्वी रोचनी दीपनी मता। जन्तूद्रेकश्वासकासशूलरोगविमर्द्दिनी" राजनि०। "भेदिनी कफनाशिनी" इत्यधिकं राजवल्लभेनोक्तम्।

चव्य न० चर्व–कर्म्मणि ण्यत् पृषो०। १चविकायाम् तस्य स्त्रीत्वमप्याह भरतः। स्वार्थे क चव्यिका तत्रार्थे राजनि०। सा च २वचायां मेदि०। [राजनि०।

चव्यजा स्त्री चव्यमिव जायते जन–ड। गजपिप्पल्याम्

चव्यफल न० चव्यमिव फलति फल–अच्। गजपिप्पल्याम् राजनि०।

चव्यादि न० "चव्यं त्रिकटुकं पाठा क्षीरं कुस्तुम्बुरूणि च। यमानी पिप्पलीमूलमुभे च विड़सैन्धवे। चित्रकं विम्बमभयां पिष्ट्वा सर्पिर्विपाचयेत्। शकृद्वातानुलौम्यार्थं जाते दध्नि चतुर्गुणे। प्रवाहिकां गुदभ्रंशं मूत्रकृच्छ्रं परिस्रवम्। गुदवङ्क्षणशूलञ्च घृतमेतद्व्यपोहति" चक्रदत्तोक्ते घृतभेदे।

चष भक्षे भ्वा० उभ० सक० सेट्। चषति ते अचषीत् अचाषीत् अचषिष्ट चचाष चेषतुः चेषे।

चष वधे भ्वा० प० सक० सेट्। चषति अच–(चा)षीत्।

चषक पु०न० चष–करणे क्वुन् अर्द्धर्चादि। १मद्यपानपात्रे अमरः। तल्लक्षणादिकं युक्तिकल्पतरावुक्तम् यथा "यत् पानपात्रं भूपानां तज्ज्ञेयं चषकं बुधैः। कानकं राजतं चैव स्फाटिकं काचमेव च। वृत्तं स्वराष्टदिक्कं च चतुर्णां पृथिवीभुजाम्। इत्यन्यसम्मतं तेषां निर्णयः पाठसम्मतः। स्वमुष्टिसम्मितं रत्नैश्चतुर्वर्णैः समन्वितम्। मार्त्तिकं वाथ फालं वा सर्वेषामुपयुज्यते। काष्ठजं धातुजं शैलं जाङ्गलादिमहीभुजाम्। यदन्यत्तोयपानादिपात्रं पृथ्वीभुजां भवेत्। एवं तत्रापि नियम इति भोजस्य सम्मतः" "आननैः परिहृतं चषकान्तः" माघः। कर्मणि क्वुन्। २मधुनि, ३मद्यभेदे च न० मेदि० [च सि० कौ०।

चषति पु० चष–भक्षे वधे वा भावे अति। १भक्षे २वधे

चषाल पु०न० चष–आलच् अर्द्धर्चादि। यूपकटके यज्ञियपशुबन्धनार्थे यूपमध्ये देये वलयाकारे काष्ठमये लौहमये वा पदार्थे अमरः। तल्लक्षणादिकमुक्तं का० श्रौ० ६।१।२८। सूत्रादौ

"अग्राच्चषालं पृथमात्रमष्टाश्रि मध्यसंगृहीतम्" २८सू० "यूप परिवासनानन्तरं यदवशिष्टं पृथक्कृतमग्रम् ततश्चषालं कर्त्तव्यम् प्रसारिताङ्गुलिः पाणिरामणिबन्धनान् पृथक् इत्युच्यते चषालमिति संज्ञा सं व्यवहारार्था "आ चषालेक्षणात्" इत्यादौ। अष्टाश्रि अष्टकोणम् तदपि तक्षणेनाष्टकोणं कुर्य्यात् तत्रैव। उलूखलवन्मध्ये संकुचितम्" कर्कः। "ऊर्द्ध मग्रे प्रतिमुञ्चति" २९सू० "तच्चषालं यूपस्याग्रे ऊर्द्ध्वं प्रतिमुञ्चति अतएवोर्द्ध्वप्रतिमोकविधानाच्चषालस्य तथा वेधः कार्यः। प्रतिमुञ्चतीति वचनाच्च चूड़ाग्रो यूपः चषालं च ससुषिरमिति गम्यत इति हरिस्वामिनः तथा चाहापस्तम्बः "मूलतोऽतष्टमुपरम् अष्टाश्रिरन् पूर्वोऽग्रतोऽणीयान् प्रज्ञाताष्टाश्रिरिति" कर्क० "द्व्यङ्गुलं त्र्यङ्गुलं वा तद्मातिक्रान्तं यूपस्य" ३० सू० "यूपस्य यूपाग्रस्य द्व्यङ्गुलं त्र्यङ्गुलं वा चषालं तद्मातिक्रान्तं चषालच्छिद्राग्रवेधादतिक्रान्तं भवति अतिक्रम्योर्द्ध्वं निःसृतं भवति तथा चषालस्योर्द्ध्वं प्रवयणं कर्त्तव्यम् यथा चषालो यूपाग्रादधो द्व्यङ्गुले त्र्यङ्गुले वा तिष्ठतीत्यर्थः" कर्कः "भूश्चषालतुलिताङ्गुलीयकम्" माघः

चह कल्के (प्रतारणे) भ्वा० पर० सक० सेट्। चहति अचहीत्। चचाह चेहतुः।

चह कल्के (प्रतारणे) अद० चुरा० उभ० सक० सेट्। चहयति–ते अचचहत् त। चहयां, बभूव आस–चकार चक्रे।